

Din Skog

Udda
fakta om
älgen

Gun blandar stad och skog

KRAFTTAG MOT
MULTISKADAD SKOG

SCA SATSAR PÅ MASSA OCH
AVVECKLAR TRYCKPAPPER

DIN SKOG distribueras till skogsägare med skog i de fem nordligaste länen. Kontakt för frågor som gäller nya prenumeranter, adressändringar och reportagetips: misan.lindqvist@sca.com eller tel 060-19 31 16.

REDAKTION

Ansvarig utgivare:

Björn Lyngfelt

Redaktör:

Misan Lindqvist

Projektleddning:

Kerstin Olofsson Kommunikation

Formgivare:

Matsson Reklam & Information

På omslaget:

Gun Ström Hagenfeldt

Omslagsfoto: Michael Engman

Tryck: V-TAB Vimmerby

Upplaga: 46 000

Citera oss gärna, men ange källan.

Adress: SCA Skog AB, 851 88 Sundsvall

Tel: 060-19 30 00

Hemsida: sca.com/skog

SCA värnar om den personliga integriteten för prenumeranter av våra tidningar. Läs mer om hur vi hanterar dina personuppgifter i vår integritetsskyddsinformation på sca.com. Om du inte längre vill prenumerera på Din Skog kontakta misan.lindqvist@sca.com så avslutar vi omgående hanteringen av dina personuppgifter kopplad till denna prenumeration.

KÄRNAN I SCAs verksamhet är skogen, Europas största privata skogsinnehav. Kring denna unika resurs har vi byggt en välutvecklad värdekedja baserad på förnybar råvara från våra egna och andras skogar. Vi erbjuder papper för förpackningar och tryck, massa, trävaror, förnybar energi, tjänster för skogsägare och effektiva transportlösningar.

Din Skog inlagas tryckts på SCAs GraphoSilk 90 g. Omslaget trycks på Multi Art gloss.

INNEHÅLL

5 SKOGSÄGARE PÅ DISTANS

Gun blandar stadspuls med skogslugn.

10 MULTISKADAD SKOG

Stora problem i norra Sverige.

14 FRAMTIDENS SKOGSVÅRD?

SCA testade maskinen Plantma X.

18 HOPPAS PÅ NY TJÄNST

Lars skaffade ny skog med garanti.

24 SKOGENS KONUNG

Udda fakta om älgen.

26 BLAND POPPEL OCH ASP

Bosse gillar snabbväxande lövträd.

34 VIRKE FÖR SÄKRA HUS

Norrländsk fura uppskattas i Japan.

36 MEDITATION I BÄRSKOGEN

Gunnel mår gott av bärplockning.

Svåra beslut för en tryggare framtid

CORONAPANDEMIN har fortfarande världen i sitt grepp, även om många länder sakta försöker återgå till en mer normal vardag. I coronans spår kommer också en hel del ledsamma nyheter.

För SCA är det en epok som går i graven när vi nu avvecklar tillverkningen av tryckpapper vid Ortviken i Sundsvall. Men när affärerna inte längre bär så krävs det svåra beslut. Det är trist men samtidigt nödvändigt. Ortviken har kommit till vägs ände eftersom efterfrågan på tryckpapper har sjunkit drastiskt, med röda siffror som följd.

Så SCA väljer att bromsa i tid, för att istället kunna satsa på framtiden. Med en investering på 1,45 miljarder kronor kan vi ta vara på Ortvikens utrustning och bygga en toppmodern massafabrik. När bygget är klart flyttas tillverkningen av CTMP-massa från Östrand till Ortviken och på så sätt kan vi utöka produktionen.

VI SER OCKSÅ att produktionen av sulfatmassa vid Östrand ökar, att våra sågverk har en hög produktion och att vi snart har ett välinvesterat kraftlinerbruk i Obbola. Det betyder att SCAs behov av virke fortsätter att vara stort. Den norrländska ved-

fibern med sina unika egenskaper är viktig och utgör basen i vår verksamhet såväl i dag som i morgon.

Vi vill fortsätta att vara en trygg, lokal och långsiktig partner till dig som äger skog i Norrland.

FÖR OSS PÅ SCA SKOG har de senaste månadernas sociala distansering betytt att vi inte har kunnat träffa skogsägare i den utsträckning som vi hade önskat. Vi ser fram emot när vi kan ses mer på skogsträffar och andra evenemang.

UNDER TIDEN arbetar vi vidare med att förbättra våra tjänster och erbjudanden för att det ska vara enkelt och smidigt att sköta om sin skog. Det är med glädje som jag följer det stora intresset för vår nya tjänst "Ny skog med föryngringsgaranti" och vi ser också hur allt fler loggar in på Skogsvinge.se för att nyttja de smarta lösningar som finns där.

JONAS MÅRTENSSON
AFFÄRSOMRÅDESCHEF SKOG

På tapeten

BIOLOGISK MÅNGFALD får stort fokus inom skogsbruket. Och för SCA är biologisk mångfald ett av de viktigaste hållbarhetsmålen. Nu går vi och sju andra svenska bolag ihop för att ta fram ett verktyg som ska hjälpa oss att kvalitetssäkra de insatser som görs.

PROBLEMEN MED multiskadad skog i norra Sverige är omfattande. När skogar utsätts för flera angrepp samtidigt, framför allt av svampar, insekter och en överväldigande viltbetning, så hotas stora arealer. Det betyder ekonomiska förluster för skogsägare.

SCA avvecklar tryckpapperstillverkningen vid Ortviken i Sundsvall för att i stället utöka massaproduktionen. Med en investering på 1,45 miljarder kronor kan produktionen av CTMP-massa flyttas från Östrands massabruk till Ortviken och byggas ut från dagens 100 000 ton till 300 000 ton per år.

– Det betyder att vi kommer att ha ett fortsatt behov av råvara, säger Jonas Mårtensson, affärsområdeschef Skog.

TEXT: MISAN LINDQVIST

SCA SATSAR PÅ MASSA

och lägger ner tillverkningen av tryckpapper

Efterfrågan på tryckpapper har minskat med 40 procent sedan 2008 och i coronapandemins spår har minskningen blivit ännu mer drastisk. Det gör att produktionen av tryckpapper vid Ortvikens pappersbruk inte längre är lönsam. SCA har beslutat att avveckla produktionen och 800 personer riskerar att förlora sina jobb, varav 485 på Ortviken. Tanken är att de tre pappersmaskinerna ska stanna inom sex månader.

– Det är väldigt tråkigt att behöva säga upp anställda och jag förstår att många är ledsna och oroliga nu. Våra medarbetare på Ortviken har gjort ett fantastiskt jobb när det gäller att hålla produktion och lönsamhet uppe, men i längden är det omöjligt att upprätthålla tillverkningen av en produkt som inte längre efterfrågas, säger SCAs vd Ulf Larsson.

MER PAPPERSMASSA

SCA satsar istället på en utökad produktion av pappersmassa vid Ortviken. Genom att investera 1,45 miljarder kronor ska man flytta produktionen av CTMP-massa från Östrands massabruk i Timrå till Ortviken.

CTMP betyder kemiskt förbehandlad termomekanisk massa och är en stark och mjuk massa som används för exempelvis vätskekartong, mjukpapper och hygienpapper. På Östrand har SCA i dag en kapacitet på 100 000 ton CTMP-massa per år,

medan den nya anläggningen på Ortviken kommer att ha en kapacitet på 300 000 ton.

– Massa är en produkt med tillväxt, säger Ulf. Vår nuvarande CTMP-anläggning på Östrand är begränsad till sin storlek och har behov av nya investeringar. På Ortviken finns utrustning och infrastruktur som gör att vi kan bygga en stor och effektiv anläggning till en förhållandevis låg investeringskostnad. Med flytten blir det även möjligt att öka produktionen av sulfatmassa på Östrand.

KÖPA VIRKE I NORRLAND

CTMP-tillverkningen på Ortviken kan komma igång 2023. Men byggtiden påverkar inte SCAs behov av vedråvara.

– Nej, vi har ett fortsatt behov av att köpa virke från skogsägare med skog i Norrland. Däremot kommer vi att minska vår import av virke. Den norrländska vedfibern är unik och vi köper helst virke från norra Sverige, säger Jonas Mårtensson och fortsätter:

– Det betyder att vårt samarbete med skogsägare i Norrland fortsätter på samma sätt som i dag. Vi jobbar vidare med att förbättra och utveckla tjänster för att göra det lätt att äga och bruka skog. Vår ambition är att vara en engagerad part i Norrlands utveckling och ha en stark, hållbar och lönsam industri som tar vara på skogen som förnybar råvara. Och 2023, när nya Ortviken tas i drift, liksom vår investering i Obbola kraftlinerbruk, så ser vi att behovet av råvara ökar.

FOTO: PER-ANDERS SJÖQUIST

FOTO: HÅKAN SJÖDIN

Gun blandar storstadens puls med skogens lugn

IT-konsulten Gun Ström Hagenfeldt lever ett kontrastrikt liv. Hon växlar mellan storstadens puls och skogens lugn.

– Jag uppskattar verkligen omväxlingen mellan min fastighet i Hälsingland och det urbana liv som jag lever i Stockholm, säger hon.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON
FOTO: MICHAEL ENGMAN

Gun är född och uppvuxen i Ljusdal i Hälsingland och skogsfastigheten på hemorten har alltid haft en särskild plats i hennes hjärta. Guns farfar köpte den 1927 och ända sedan barnsben har hon följt med sin pappa på åtskilliga turer där. Och hon fick tidigt erfarenhet av praktiskt skogsarbete.

– Som de flesta ungdomar i trakten jobbade jag med att sätta plant på sommaren och sedan tågluffade jag upp pengarna. Det var ett härligt jobb och jag stortrivdes. Man fick vara utomhus och jobba med kroppen – och dessutom var det bra betalt. Visst fick jag ont i ryggen första veckan, men sedan blev jag jättestark.

VILLE TA ÖVER I TID

Gun tyckte att skogen var så pass intressant att hon satsade på en termins skogsutbildning efter gymnasiet.

– Det var mycket praktik i fält och vi fick lära oss att hantera en röjsåg. Det har jag stor nytta av i dag, konstaterar hon.

Efter skogsutbildningen var det dags för universitetsstudier, några år som reseledare och så småningom en karriär inom IT. I dag bor hon i en lägenhet i Stockholm med vidsträckt utsikt över Kungsholmens takåsar. Hon och maken Magnus tar till vara på många

av de möjligheter som finns i en storstad, som konserter, museer och teaterföreställningar. Ett favoritställe är Kulturhusets Parkteater.

Men intresset för skogen finns kvar och när det blev dags för generationsskifte för tio år sedan kändes det naturligt för Gun att ta över pappans fastighet.

– Under åren har både min syster och jag hjälpt pappa med plantering, röjning och ved, så även syrran har ett intresse för skog men det var inte läge i livet för henne att bli skogsägare. Vi fick också tydliga råd om att vi inte borde samäga fastigheten, så det såg vi inte som något alternativ, säger Gun och fortsätter:

– Vi kände att det var viktigt att göra skiftet medan pappa är i livet. Han kan fastigheten som sin egen bakficka och ger mig många ovärderliga råd. Jag har stor respekt för att det är ett hantverk att sköta skog. Det är fascinerande att se dem som har kunskapen och "blicken".

VIKTIGT MED LÅNGSIKTIGHET

SCAs virkesköpare Peter Häger har också bidragit med åtskilliga tips och råd genom åren.

– När man inte bor på sin fastighet är det extra viktigt att ha en bra och långsiktig relation med virkesköparen. En person som man känner förtroende för och som lär känna fastigheten, så att man inte bara

tänker på de åtgärder som är aktuella just för tillfället utan kan jobba mer proaktivt. Så är det med Peter. Han kan även svänga förbi och titta till fastigheten om jag vill ha hjälp med något. Just nu planerar han för en gallring och i samband med det ser han också till att det blir röjt i ett eftersatt område.

Gun uppskattar även att Peter pratar på ett sätt så att hon begriper.

– Han kan skog på sina fem fingrar och förklarar verkligen så att jag förstår, utan krångligt fackspråk.

När Gun inledde samarbetet med Peter arbetade han för ett annat företag, men när Peter började jobba åt SCA valde Gun att följa med honom.

– Det känns bra. Ett stort bolag känns som en garant för att skogsbruket sköts modernt och proffsigt. Jag känner mig också trygg i att allt görs regelrätt. Eftersom jag är ganska orutinerad är jag rädd att missa något annars. Jag visste till exempel inte att man måste göra en anmälan innan avverkning, men sådana saker behöver jag ju inte oroa mig för när jag har Peters stöd.

UPPSKATTAR KONTRASTEN

Skogen är ett stort glädjämne för Gun.

– Den största tjusningen är kontrasten mot det storstadsliv som jag lever, med kontorsjobb, träning i Stockholms parker, närheten till syrran med familj och många vänner. Dessutom gillar jag rejäla saker, som träd. Trädgård och den typen av odling är jag inte det minsta intresserad av. Att odla träd däremot, det passar mig mycket bättre!

Men livet som skogsägare på distans är inte bara positivt.

– Nej, det finns en baksida också. Det är svårt att få

”När man inte bor på sin fastighet är det extra viktigt att ha en bra och långsiktig relation med virkesköparen.”

... mer om Gun

FAMILJ: Gift med Magnus.

BOR: I lägenhet på Kungsholmen.

JOBBAR SOM: IT-konsult inom programvarutestning, ofta som testledare. Just nu jobbar hon på uppdrag åt Sida.

INTRESSEN: Skidåkning, både slalom och längd. Träning på Friskis & Sveltis. Cykling, helst MTB på skogsvägar.

MOTTO: Människor kan glömma vad du har sagt och gjort, men aldrig hur du fick dem att känna sig.

Med Skogsvinge kan man ha sin skogsfastighet nära, trots att den ligger långt bort. Gun har tecknat kontrakt digitalt och är nyfiken på de andra verktygen som erbjuds i Skogsvinge.

tiden att räcka till. Allt som vi ska göra själva behöver göras på helger och semestrar. Det hade varit lättare att bo på gården och kunna fixa en del på kvällarna. Vi har vänner som lever så, så vi ser skillnaden, säger Gun.

Om hon hade mer tid skulle hon göra mer jobb själv, inte minst för att spara pengar.

– Jag tog ett lån för att lösa ut min pappa och syster vid generationsskiftet, så jag vill få bättre ekonomi i skogsbruket. Härom året behövde vi köpa en ny traktor och det kostade en hel del, konstaterar hon.

NJUTER AV RÖJNING

Att göra mer jobb själv skulle dessutom gynna hälsan, menar Gun. Hon gillar träning och att få jobba i skogen ser hon som rena hälsokuren.

– Forskning visar ju att de som rör sig mycket och de som tillbringar mycket tid i naturen lever längre. Det är jag väldigt intresserad av att göra, säger Gun och skrattar.

Det blir en del arbetspass med röjsågen, men hon önskar att de blev ännu fler. Förutom den härliga träningen som röjningen ger, njuter hon av att se resultatet av sitt arbete.

– Det är inte så snyggt första året förstås, men desto finare när riset har lagt sig och det blir mer öppet. Jag gillar vyer och kan till och med uppskatta ett hygge, eftersom det blir så öppet och ljust. Jag kan se bortom det som kan vara jobbigt med hyggen, eftersom jag vet att det kommer nya träd så småningom.

3

SNABBA TILL GUN

Vad är målet med ditt skogsbruk?

– Att gå i pappas fotspår och sköta skogen väl. Det går hand i hand med en bra avkastning. Jag är också intresserad av naturvård och det får kanske bli ett pensionärsprojekt.

Har du testat Skogsvinge?

– Jag har signerat kontrakt digitalt via Skogsvinge och det var väldigt smidigt. De andra verktygen som finns i Skogsvinge har jag inte satt mig in i så mycket, men de verkar intressanta.

Vad har du för favoritträd?

– Tallen, eftersom den är rak och stålig – och inte så stickig. Dessutom luktar den gott.

Peter Häger, virkesköpare i Hälsingland och Härjedalen:

Tips till dig som bor långt ifrån din fastighet

1

SKAFFA EN TRYGG OCH LÅNGSIKTIG SAMARBETSPARTNER.

Se till att du har en lokal samarbetspartner som du känner förtroende för och som kan ge dig råd utifrån ett längre perspektiv, inte bara kring någon enstaka åtgärd.

2

SÄTT UPP MÅL FÖR DITT SKOGSÄGANDE.

Vad är viktigast för dig? Hög produktion, extra fokus på naturvård eller kanske en välskött fastighet inför generationsskiftet? Om du sätter tydliga mål är det mycket större chans att du får ut det du vill av din skog.

3

SKAFFA EN SKOGSBRUKSPLAN.

En skogsbruksplan är som en handbok över din fastighet. Den ger både en översikt över fastigheten i stort och detaljerad information om varje bestånd. Du får också förslag på hur du kan sköta skogen de närmaste tio åren för att nå de mål som du har satt upp.

4

LOGGA IN I DIN SKOG VIA SKOGSVINGE.

Skogsvinge är SCAs digitala tjänst för skogsägare. Här får du en bra översikt över dina virkesaffärer och din skogsekonomi. Om du har en skogsbruksplan via SCA så finns den också här. Tjänsten är väldigt lätt att använda och när man sitter på distans kan skogsägare och virkesköpare logga in samtidigt och se samma saker. På så sätt kan man diskutera både skötsel och ekonomi på ett väldigt smidigt sätt.

Det går också att signera kontrakt digitalt på Skogsvinge, så att du och din köpare slipper hålla på att skicka papper fram och tillbaka mellan er.

5

NJUT AV ATT VARA SKOGSÄGARE!

Låt skogen vara något lustfyllt och inte ett stressmoment. Ta hjälp med en större del av skogsjobbet om du känner att det blir för mycket för dig.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Peter Häger har jobbat inom skogen sedan 1976, med allt från skogsmaskiner till skogsvård. Som virkesköpare har han många goda råd att dela med sig av.

Multiskadad skog är en stor utmaning för skogsbruket i Norrland. Stora arealer av ungskogar utsätts för flera angrepp samtidigt, i form av framför allt svampar, insekter och en överväldigande viltbetning. Nu har skogsnäringen gått samman för att lära sig mer och få en gemensam bild av situationen för att kunna ta fram anpassade åtgärder.

TEXT: MISAN LINDQVIST

MULTISKADAD SKOG

– en utmaning för skogsbruket

Multiskadad skog har diskuterats flitigt i framför allt Norr- och Västerbotten de senaste åren. Skogsstyrelsens analys av satellitbilder från 2018 visade att en fjärdedel av ungskogarna mellan 18 och 28 år var i dåligt skick på grund av viltbetning och svampangrepp, främst av törskate. Det är mest tallar som är drabbade, men även granar är utsatta av skadegörare, som till exempel rostsvampar. Under 2019 gjorde Sveaskog en ungskogsinventering som bekräftade Skogsstyrelsens analys, och även resultat från en inventering som Holmen har gjort i Västerbotten i år visar på multiskador.

SKADOR I HELA NORRLAND

Men skadeproblemen är inte begränsade till landets nordligaste delar. Det visar den inventering som SCA har gjort i sina tallungskogar under den gångna sommaren.

– Intrycket av törskateskadorna är hemska i svårt angripna bestånd, även om det finns andra skador som också är bekymmersamma. Törskateangreppen ser värst ut i Norrbotten, men angreppen finns över hela Norrland, i varierande grad, säger Anna Marntell, skoglig specialist vid SCA, och fortsätter:

– Vår inventering bekräftar också att älgbetningen är den klart största skadeorsaken i våra skogar. I många områden når vi inte målet för hur stor andel av huvud-

stammarna med god kvalitet som ska finnas kvar när det är dags för slutavverkning.

Det finns hela bestånd där så gott som alla ungtallar bär spår av älgarnas betning. Det är skador som är lätta att se, till och med på lite håll. Att träden är svamp-

angripna kan det däremot vara svårare att upptäcka, om inte skadorna redan resulterat i att hela träd eller delar av träd har dött.

– Ungskogarna kan vara lite av en grön lögn. På håll kan det se ut att vara fina, välmående skogar, men när man

går in i ett bestånd och granskar träden mer noggrant så upptäcker man skadorna. Det kan vara många skadetyper i ett enda bestånd, säger Anna.

Förutom törskate angrips skogarna även av svampar som exempelvis snöskytte, knäckesjuka och rotröta. Utöver det är det även skador från insekter och stormar, samt vissa år från sork och snöbrott.

TROLIGEN FLERA ORSAKER

Angreppen finns både i plantskog, ungskog och gallringsskog. Det faktum att skogen drabbas av olika skador samtidigt gör det svårt att veta vilka åtgärder man ska vidta, och ökar risken för att träden dör helt.

– En tallungskog i Norrbotten som vi besökte under en exkursion i somras var så pass angripen av törskate att alla träden kan förväntas dö inom 5–10 år, berättar Anna. Ett annat 20 år gammalt bestånd var planterat med tall, men efter multiskador i form av törskate, älg-

”Älgbetningen är den klart största skadeorsaken i våra skogar.”

FOTO TOR MARNTELL

Anna Marntell visar en avkapad bit av en törskateangripen tallstam. Tallen var 55 år och växte i Norrbotten. Angreppet satt 2/3 upp på stammen.

betning och snöskytte så har man avvecklat tallen och istället planterat lärk och en del gran, säger Anna.

Det finns troligtvis flera orsaker till de multiskadade skogarna, även om man inte har hela bilden klar för sig.

– Älgskadorna har ju sin förklaring, vi har helt enkelt en för stor älgstam, säger Anna. Älgbetesskadorna överskuggar alla andra skador och det är ett problem som vi måste prata om och agera på.

TVÅ VARIANTER

En orsak till att svampskadorna har blivit så omfattande hänger ihop med det faktum att det finns två varianter av törskate säger Jan Stenlid, professor vid SLU. Den ena varianten sprids från tall till tall, medan den andra, som är mer aggressiv, värdväxlar med skogskovall. Och det är den törskatesvampen som sprids mest i nordligaste Sverige.

– Det verkar också som att en del träd är mer mottagliga för angrepp än andra. Forskare tror att det finns ett samband med att man har planterat tall på bördiga marker, som egentligen passar bättre för gran. På sådana marker trivs även skogskovallen, som alltså den ena varianten av törskate värdväxlar med för att kunna sprida svampen vidare, säger Anna och fortsätter:

– Ett problem med svampangreppen är att sporerne förs vidare med vinden och kan spridas lång väg. Dess-

utom har vi klimatförändringarna, som också påverkar. Man tror att många svampar gynnas av ett varmare och fuktigare klimat.

SKOGSNÄRINGEN GÅR SAMMAN

Lösningen på problemet med multiskadad skog är ingen quick-fix, konstaterar Anna, men man måste agera nu. Därför har skogsnäringen i norra Sverige gått samman i Projektet multiskadad ungskog i norr.

– Skogsstyrelsen leder projektet där SCA och andra skogsbolag ingår, liksom Skogforsk. Målet är att

MULTISKADAD SKOG

Projektet multiskadad ungskog i norr definierar multiskadad skog som:

Skog som har drabbats av fler än en typ av skada, och som inom ett landskapsavsnitt sammantaget påverkar trädens vitalitet, tillväxt och överlevnad. De olika skadorna kan förekomma i olika kombinationer och frekvens från plats till plats, och fläckvis också som en enda skada.

Vad kan man göra som skogsägare?

- Lär dig mer om olika skador och hur du kan upptäcka dem. Ta del av fakta på t ex skogskunskap.se eller på skogsstyrelsen.se
- Titta till dina nyplanteringar. Har du större mängder döda plantor ta reda på orsaken och agera.
- Var aktiv, sköt om din skog och ha koll på hur den mår. Titta efter skador i dina röjnings- och gallringsskogar så att du hinner agera tidigt.
- Bor du långt från fastigheten, skaffa en skoglig partner som kan hjälpa dig att hålla koll på skogen och ge dig råd kring skötseln.
- Engagera dig i jaktfrågor för att bidra till att älgbetningen är i balans med mängden acceptabelt bete i ungskogarna. Be jägare som arrenderar jaktmark av dig att hålla utkik efter skador.
- Inför plantering – gör en bra markberedning, välj sedan rätt trädslag för din mark och se till att du får bra plantor med rätt ursprung. Här är SCAs tjänst "Ny skog med förnyringsgaranti" ett bra alternativ.
- Røj i tid och titta efter skador. Anpassa din röjningsstrategi utifrån situationen, till exempel stamantal, trädslagsval och antal röjningar. Tänk på att du inte behöver röja likadant överallt!
- Gallra i tid och vänta inte för länge. Har du pågående törskateangrepp kanske du måste saneringsgallra i omgångar.
- Är din skog helt angripen? Då kan du behöva ansöka hos Skogsstyrelsen om att få göra en förtida slutavverkning för att rädda virkesvärdet.

skaffa oss mer kunskap och försöka hitta åtgärder som kan bidra till friska och produktiva skogar i framtiden.

RÖJNINGS- OCH GALLRINGSFÖRSÖK

Projektet ordnar gemensamma exkursioner och alla delar med sig av de fakta man har och får ta del av löpande resultat från olika försök. SCA är, tillsammans med andra skogsbolag, markvärd för SLUs röjnings- och gallringsförsök i törskatedrabbad skog. Försöken ska pågå i tio år och målet är att ta fram anpassade skötselmetoder som visar hur man på bästa sätt ska sköta drabbade ungskogar för att bromsa angreppen inne i bestånden och minimera produktionsförlusterna.

– Dessutom pågår det studier vid Skogforsk där man

FOTO: ANNA MARTELL

Här har älgarna gått hårt fram. De har betat på så gott som alla träd i beståndet, som ligger norr om Harads i Norrbotten. Skadorna orsakar både produktionsbortfall, kvalitetsförluster och sänkta framtida inkomster.

FOTO: OLA KÄRÉN

Det blir en ansvällning på stammen när trädet försöker försvara sig mot törskate. Oftast vinner svampen, som gör att vatten- och näringstillförseln stryps.

undersöker möjligheten att få fram träd som kan ge bra frömaterial, där plantorna blir resistentare eller åtminstone mindre mottagliga för törskate, säger Anna.

Skadorna i skogen drabbar skogsägare hårt i form av ekonomiska förluster eftersom virkesvärdet minskar. Samtidigt får skogsindustrin en sämre tillgång till råvara och då räcker inte skogen till allt som samhället vill att den ska räckta till.

– Skogen är viktig för vår omställning till en bioekonomi. Om vi inte begränsar skadorna så kommer inte skogen att kunna spela den roll som vi vill att den ska ha i framtiden. Men nu har vi problemet på dagordningen och det finns en bred vilja att arbeta för att förbättra situationen i våra skogar, avslutar Anna.

FOTO: ERIK FORSBERG

På håll ser trädet friskt ut, men skenet bedrar. På en gren finns ett kräftsår där trädet har försökt valla in skadan efter törskateangreppet.

Fruktkroppen från törskate har en orangefärgad färg och syns endast under några veckor runt midsommar.

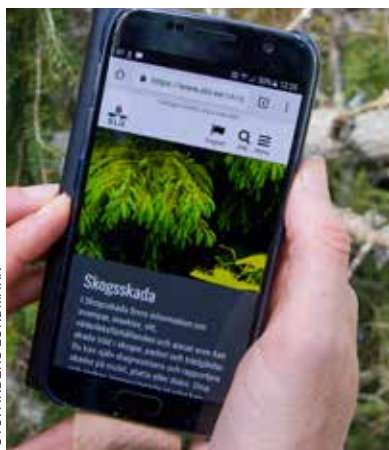

FOTO: ANDERS LUNDMARK

RAPPORTERA SKADAD SKOG

JU MER FAKTA Sverige kan samla in om skogsskador, desto bättre kunskap får vi. Alla som vistas i skogen kan därför direkt rapportera in skador på skog och träd via SLUs webbsida www.slu.se/skogsskada

På sidan finns också aktuell information, skadebeskrivningar och mycket mer.

Skadekollen

TÖRSKATE: Rostsvamp som angriper tall, men inte contortatall. Den kan döda hela bestånd. Ett par år efter infektionen får trädet blåsor med orangefärgade sporer och svullnader på gren- eller stamdelar. Blåsorna syns dock tydligt endast under några veckor kring midsommar. Angreppen syns bäst efter några år när det har utvecklats stamsår och toppen eller enstaka grenar har dött.

KNÄCKESJUKA: Rostsvamp som värdväxlar med asp och angriper tall, men inte contortatall. Svampen deformerar toppskott och de övre grenvarven, så att träden kan bli krokiga och knäckas.

SNÖSKYTTE: Svamp som angriper både tall, gran och contortatall. Den gror under snön och infekterar snötäckta barr, som blir rödbruna första sommaren, sedan gråvita. Svampen kan orsaka stora skador och plantor som inte når över snötäcket riskerar att dö.

ROTTICKA (rotröta): Angriper rötterna på främst gran, även om angrepp på tall förekommer i södra och mellersta Sverige. Ibland har rötan ett långvarigt förlopp, men den kan även leda till en snabb död. Yttre tecken kan till exempel vara avstannad topptillväxt, uppsvälld stambas och kådflöde nertill på stammen.

ÄLGBETE: Älgen betar av skotten på främst ungträdarnas toppar och grenar och lämnar en ojämn snittyta efter sig. Betningen ger träden ett buskliknande växtsätt och gör att tallarnas grönmassa reduceras mer eller mindre. Mycket omfattande betning kan göra att träden dör.

Längst bak i maskinen sitter en person och matar fram plantorna i små behållare. Via ett rör far sedan plantorna ner i spetsarna på de två planterings-armarna.

Plantma X

– framtidens skogsvårdslösning?

Maskinen ser nästan ut som något från en Star Wars-film där den kommer krypkörandes över hygget, med två långa svängbara armar som sticker ut baktill och sätter ner plantor i marken. Men det här är inga specialeffekter för en filmsekvens. Plantma X är en tänkbar lösning för en effektiv markberedning och en mekaniserad plantering – på en och samma gång.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: MICHAEL ENGMAN

PLANTMA X har tagits fram i samarbete mellan Grangärde Konsult och Innovation och andra företag*, ihop med Sveaskog. Under några sommarveckor fick SCA låna maskinen för att göra egna testkörningar.

– I framtiden lär vi behöva en maskinell planteringsprocess, då vi ser att det blir allt svårare att hitta personal som vill arbeta med plantering. Plantma X är ett spännande projekt där man på kort tid har skapat

en prototypmaskin med utvecklingspotential, säger Magnus Bergman, teknisk chef vid SCA Skog.

FLEXIBEL MASKIN

Maskinen baseras på en vanlig EcoLog-skotare som har ett markberedningsaggregat i form av en harv monterat i midjan.

– Maskinen är väldigt flexibel, då den både kan markbereda i form av harvspår och göra omvända

FILM!
Se maskinen
i arbete på
plantma.se

När armspetsen trycks ner i marken öppnas den och plantan sätts i jorden.

Markberedningsaggregatet sitter i maskinens midja. Det går att göra både harvspår och omvända torvor.

torvor, förklarar Magnus.

Baktill finns en hytt där en person förser två planteringsarmar med plantor. Varje arm kan göra ett planteringsförsök var tredje sekund och plantmagasinet rymmer ca 10 000–20 000 plantor beroende på plantstorlek. Vid optimala markförhållanden kan man köra 1,8–2 km/h.

PLANERA KÖRNINGEN NOGGRANT

Det är Vallsta skogsmaskiner som gör testkörningarna åt både Sveaskog och SCA. De har testat maskinen sedan hösten 2019.

– Jämfört med vanlig markberedning så planerar vi mer noggrant hur vi ska köra, så att vi inte kör sönder de plantor som redan har planterats, säger Lars Nilsson som har kört Plantma X sedan start. Men det går bra och maskinen fungerar väldigt bra på större trakter. Det är roligt och spännande att få vara med och prova något nytt!

– Vi är alltid två i maskinen, en som kör och en som matar planteringsarmarna med plantor. Själva matningen kan bli lite stressig, men det gäller att hitta en jämn takt och så byter vi ofta av varandra så att vi får rotation, säger föraren Nicklas Levinson.

SCA HAR LAGT UT FLERA FÖRSÖK

SCAs försöksområde i Graningetrakten omfattar ca 100 hektar. Här har SCAs personal från NorrPlant lagt ut sex olika försöksområden där man med Plantma X har provat att plantera gran och tall både i omvända torvor och i harvspår med mineraljord. Ett område har även markberetts av Plantma X, men planterades sedan för hand för att man ska kunna jämföra med maskinens resultat.

– Planteringskvaliteten ser rätt bra ut, även om maskinen inte är anpassad just för våra plantor. Men vi har haft ett väldigt bra samarbete med Grangärde och när vi påpekade att vi inte kunde få ner våra plantor tillräckligt djupt på grund av spetsarna på planteringsarmarna så justerade de det snabbt, säger Magnus.

– Vi har även grävt upp ett hundratal plantor efter plantering för att kontrollera rötterna och rotklumpen. Vi kan se att maskinen inte skadar plantorna i hanteringen, vilket är mycket positivt, säger Niklas Borgh vid NorrPlant.

UTVÄRDERING

SCA ska nu utvärdera testkörningarna och planteringsförsöken och fundera på vilken framtid Plantma X kan ha i företagets verksamhet.

– Vi behöver se på kostnader, kvalitet och produktivitet och några andra frågor, säger Magnus. Sedan finns det så klart tekniska detaljer som behöver finslipas för våra behov. Men visst ser vi en potential i maskinen och nog ska vi vara med och driva på utvecklingen – frågan är bara hur. Vi får se vad vi kommer fram till.

* ATEK Arvidsson Teknik, MidiFlex, Aftaprodukter och Grangärde Maskin.

LÄS MER!
Så skapades
Plantma X.
Innovatören
Stig Linderholm
berättar.

Tror på mekaniserad plantering

Stig Linderholm är innovatören bakom Plantma X. Med ett hängivet gäng av ingenjörer, mekaniker och programmerare tog det drygt ett år från idé tills maskinen var redo att tas i drift.

Hur föddes idén till Plantma X?

– Jag och en kollega var båda involverade i den sista versionen av planteringsmaskinen Silva Nova, som lades ner för 25 år sedan. Vi kände båda att vi ville ta tag i det igen och göra något nytt. Plantma X bygger på samma basidé som Silva Nova, men annars finns det få likheter med det vi har byggt nu. Enkelt uttryckt är vår maskin en markberedare med två mekaniserade plantkäppar, där vi utnyttjar dagens teknik för att t ex kunna utvärdera marken vad gäller sten och mjukhet. Vi började i september 2018 och i november året därpå startade testkörningarna.

Hur kändes det?

– Väldigt kul! Jag har byggt mycket genom åren, men det var roligt att få se Plantma X gå live.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Vad är du mest nöjd med?

– Att det blir ett bra planteringsresultat. Maskinen behandlar plantorna väldigt skonsamt. Det här är ju en prototyp, men konstruktionen fungerar faktiskt väldigt bra redan nu.

Hur har samarbetet med SCA fungerat?

– Mycket bra! Det har varit ett stort engagemang och snabb respons med både ris och ros. Jag brukar säga att vi har byggt en bra hammare, men vidareutvecklingen måste ske i samarbete med användarna. De måste fundera på hur de vill använda maskinen och vilka ”spikar” som passar just deras behov.

Vad ser du om du blickar 5-10 år framåt?

– Att det finns ett tiotal Plantma X-maskiner runt om i Europa. Det finns ett intresse och jag är övertygad om att vi i framtiden har en mekaniserad plantering i kombination med manuell plantering. I dag har vi en förare och en person som sitter bak och laddar plantorna, men i framtiden tror jag att plantmatningen görs automatiskt. I stället har vi en person som går bakom och kontrollerar plantorna.

TEXT: MISAN LINDQVIST

Jörgen Bendz, virkeschef för SCA Skog

Corona påverkar virkesmarknaden

Hur är läget på virkesmarknaden?

– Nu ser vi tydligt att coronapandemin gör att efterfrågan på barrmassaved minskar, framför allt på tryckpapperssidan. Det gäller hela världen och SCA är inte ensam om att avveckla produktionen av tryckpapper.

Samtidigt har Europa ett stort flöde av massaved från länder som till exempel Tyskland, som har drabbats mycket hårt av granbarkborreangrepp. Det blir med andra ord obalans, där vi har en hög tillgång och en lägre efterfrågan.

Hur påverkar det marknaden för massaved?

– I stort sett har all import till Skandinavien upphört. Och de volymer som kommer, kommer från länder som Tyskland istället för Baltikum. Dessutom blir det en viss prispress på massaveden.

Och trävaror?

– Där har efterfrågan varit väldigt hög, trots corona. Men vi får se hur de kommande månaderna blir. I coronans spår har vi gått in i en lågkonjunktur och frå-

gan är nu hur alla åtgärdspaket, som olika länder har tagit beslut om, kommer att slå. Kommer vi att få en byggboom eller en tillbakagång? Det återstår att se, så det finns en viss osäkerhet kring efterfrågan på sågade trävaror.

Vad innebär SCAs investering i utökad massaproduktion på Ortviken?

– Att vi får en industri som kan tillverka mer CTMP-massa, som många kunder efterfrågar. Det betyder att vi har ett fortsatt stort behov av barrmassaved och att vi ökar förbrukningen av lövmassaved. Det glapp som uppstår i virkesleveranserna under tiden som Ortviken byggs om, innebär att vi drar ner på vår redan låga import av virke. Vi köper ju helst virke från norrländska skogar och det fortsätter vi att göra. När sedan investeringarna i Ortviken, och även Obbola och Bollsta, är igång så ökar vårt råvarubehov.

Vägledande domar om fjällnära skog

Skogsägare som inte får avverka i fjällnära skog på grund av höga naturvärden har rätt till ersättning från staten. Det står klart efter att Skogsstyrelsen inte överklagade Mark- och miljööverdomstolens domar rörande fem fall. Domarna är nu vägledande och fler skogsägare kommer att få ersättning.

Tvisten om avverkning i fjällnära skog har pågått i flera år. Skogsägare i Västerbotten stämde staten efter att de nekats avverkningsstillstånd på grund av att skogarna hade höga naturvärden. Skogsägarna nekades även ersättning från staten, med motivet att avverkningen inte var ett led i pågående markanvändning.

SAMMA PRINCIP SOM NATURRESERVAT

Skogsägarna vann i den första instansen, men staten valde då att överklaga till Mark- och miljööverdomstolen, MÖD. MÖD instämde dock i den första domen och menar att föryngringsavverkningar i fjällnära skog ska ses som ett led i pågående markanvändning. När en skogsägare nekas avverkning ska staten därför betala ut ersättning.

Enligt domen har skogsägarna rätt till ersättning motsvarande 125 procent av marknadsvärdet, vilket är samma princip som normalt tillämpas när man bildar naturreservat.

YTTERLIGARE 110 ÄRENDEN

Skogsstyrelsen har nu betalat ut ersättning för de fem ärenden som avgjordes i domstolen. Men det finns ytterli-

gare omkring 110 aktuella ärenden där skogsägare med fjällnära skog har nekats avverkningsstillstånd. Hittills har knappt hälften av dem stämt staten, medan övriga inte har gjort det.

”Skogsstyrelsen kommer att kontakta berörda skogsägare i båda grupperna. De kommer att erbjudas ersättning för sina nekade avverkningsstillstånd enligt de principer som nu har slagits fast av Mark- och miljööverdomstolen”, skrev Skogsstyrelsen i ett pressmeddelande i juli. De skriver också att nya ansökningar om avverkningsstillstånd inom fjällnära skog kommer att hanteras löpande.

ÄNTLIGEN TYDLIGT

Ola Kårén, skogsvårdschef vid SCA, är mycket nöjd över att domarna står fast.

– Det är bra att det äntligen är tydligt vad som gäller för skogsägare som har fjällnära skog – att de har samma rätt som skogsägare i resten av landet att få ersättning när skogsbruket hindras på grund av myndighetsbeslut. Vi har hela tiden ansett att det bör vara så, säger han.

Skogsägaren Lars Taavo har sin skog i trakterna kring byn Rantajärvi i Norrbotten. När han fick höra talas om SCAs nya tjänst "Ny skog med förnygringsgaranti" bestämde han sig för att teckna kontrakt.

– Jag har haft otur med andra planteringar så det känns bra att någon annan tar ansvaret för att plantorna växer som de ska, säger Lars.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: MICKE TÖRNKVIST

Lars sätter hopp till SCAs förnygringsgaranti

MED SCAs TJÄNST "Ny skog med förnygringsgaranti" slipper du oroa dig för att den nya skogen inte växer bra. SCA utför markberedning och plantering och tar sedan hela ansvaret. Senast två år efter plantering görs en återväxtkontroll och om hela eller delar av planteringen inte är godkänd gör vi om arbetet – helt utan kostnad. Det innebär att du får ett garanterat lyckat planteringsresultat.

Lars Taavo är en av många skogsägare som nu har köpt tjänsten av SCA.

Berätta lite om din skog!

– Jag och min fru Anna Lena har ca 400 hektar, inom tre mil från vårt hem i Rantajärvi. Det är blandskog med alla trädslag, inklusive en hel del contorta. Jag är väldigt intresserad av skogen och har alltid varit väldigt aktiv, men numera har jag lite svårt att ta mig ut eftersom jag har svårt att gå.

Hur fick du höra talas om SCAs nya tjänst?

– Det var virkesköparen Helge Hedlund som berättade om den, i samband med att vi skrev kontrakt på några avverkningsuppdrag. På den vägen är det – så nu ska SCA markbereda och sedan plantera ca 70 hektar. Visst funderade jag lite eftersom det är en helt ny tjänst, men det ska bli spännande och jag litar på min köpare så det känns ändå tryggt.

Vad har du för förväntningar?

– Att jobbet blir ordentligt gjort och att det blir gjort så snart som möjligt, gärna med markberedning tidigt 2021 och så

plantering på det. Det är ju viktigt med en bra markberedning som ger plantorna en bra start. Det som lockade med tjänsten är att jag slipper tänka på återväxtkontrollen själv och istället kan lita på att SCA kontrollerar tillväxten och ser till att skogen växer som den ska.

Vad har du för erfarenheter från tidigare planteringar?

– Jag har planterat en del mindre skiften själv, men det mesta lejer jag för. Jag har haft problem och vid den senaste planteringen drabbades många plantor av sjukdomar. Då tvingades jag plantera om nästan allt på två skiften på totalt 100 hektar.

Vad ska du sätta för plantor den här gången?

– Det blir så gott som bara contorta. Gran går i och för sig hyfsat bra, men växer långsamt här. När det gäller svensk tall så har många plantor drabbats av törskatesvamp, så den här gången blir det contorta. Den har vuxit väldigt bra på andra skiften.

... mer om Lars

BOR: I Rantajärvi.

ÅLDER: 74 år.

GÖR: Pensionär. Fyller dagarna med skog, hemmaarbete och mycket motion. Det är inga problem att få dagarna att gå.

DET BÄSTA MED SKOG: Att den får en att komma ut och hålla sig aktiv.

Avancerad teknik i Bollsta

BYGGET AV DET nya justerverket vid Bollsta sågverk går enligt plan. Redan nu är den nya verkstaden med kontor och förråd på plats. I somras installerades en ny CT-skanner i timmersorteringen. Den röntgar timmerstockens inre egenskaper i tre dimensioner. På så vis får man information om hur stocken ska sågas så att råvaran kan användas på allra bästa sätt.

Under 2021 och 2022 kommer Bollsta att installera ytterligare avancerad utrustning som kan följa timmerstockens resa till plankor och brädor.

Ortviken kan få anläggning för textilåtervinning

DET SVENSKA FÖRETAGET RENEWCELL, som återvinner textilavfall till ny råvara för modeindustrin, överväger att bygga en anläggning för återvinning av textilfiber i Ortvikens industriområde. Samrådsprocessen har startat men inga beslut om lokalisering är tagna ännu. Renewcell har redan verksamhet i Kristinehamn och planerar nu att skala upp sin kapacitet.

– Vi är glada att kunna erbjuda plats och infrastruktur för en ny verksamhet i Ortviken, när vi nu väljer att avveckla tryckpappersverksamheten, säger Ulf Larsson, SCAs vd.

SCA deltar i samarbete kring biologisk mångfald

DET ÄR KOMPLEXT att mäta biologisk mångfald. Nu går SCA och sju andra stora svenska företag samman i projektet "Näringslivets Värderingsmetod för Biologisk Mångfald". Uppdraget är att ta fram ett verktyg för att värdera hur biologisk mångfald påverkas vid markanvändning.

Målsättningen är att företag på ett trovärdigt sätt ska kunna kvantifiera och kommunicera både sin negativa och positiva påverkan på biologisk mångfald i markanvändning eller förändrad markanvändning. Med hjälp av verktyget kan till exempel tillståndsprouser kring stora samhällsprojekt bli mer förutsägbara, både för myndigheter, intressenter och företag, samt att det blir enklare att följa upp gjorda åtgärder.

– Som Europas största privata skogsägare är bevarad biologisk mångfald en av våra högst prioriterade hållbarhetsfrågor, säger Katarina Kolar, hållbarhetschef på SCA. Med en gemensam metodik ser vi en stor fördel i att olika intressenter kan prata samma språk och att vi kan kvalitetssäkra de insatser som görs.

Bästa årsredovisningen

SCAs ÅRSREDOVISNING för 2019 toppar en internationell lista när panelen för Annual Reports on Annual Reports har bedömt 1 000 årsredovisningar från hela världen. SCA kom på första plats av de 350 som blev betygsatta.

SCA är dessutom nominerad till priset "Sveriges Bästa Årsredovisning". Bakom priset står FAR, Nasdaq Stockholm, Sveriges Finansanalytikers Förening och Sveriges Kommunikatörer. När du läser detta så vet vi hur det gick, eftersom vinnaren presenterades den 29 september.

VIRKESKÖP OCH

– möt Martin i Föllinge

Benbrott, hjärtproblem och skoterolyckor. Det är ofta dramatiska situationer när fjällräddaren Martin Helmersson rycker ut för att rädda nödställda på fjället.

– Men det är ett väldigt tacksamt uppdrag. Man är så otroligt efterlängtat när man kommer fram till dem som behöver hjälp, säger Martin som till vardags arbetar som virkesköpare för SCA.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON FOTO: PER-ANDERS SJÖQUIST

Martin köper virke och ger goda råd till skogsägare i trakterna kring jämtländska Offerdal. Han sitter på SCAs kontor i Föllinge och är ett välkänt ansikte i bygden, eftersom han bland annat har ägt den lokala sågen med tillhörande butik och ordnat kurser i hur man hanterar motorsåg och röjsåg.

RYCKER UT PÅ LARM

Från Föllinge har Martin nära till sitt extraknäck som fjällräddare i Offerdals- och Hotagsfjällen. Ungefär en gång i månaden rycker han ut på larm. Det är stor variation på uppdragen. Det kan handla om allt från att hjälpa en ripjägare som har fått bröstsmärtor eller en

skidåkare som har brutit benet till att söka efter en försvunnen person.

– Det är också många skoterolyckor och de kan vara ganska allvarliga, säger Martin.

För det mesta är de minst två-tre fjällräddare som rycker ut och sedan sammanstrålar på fjället. Först tar de bilen så långt det går och sedan tar de sig fram med fyrhjuling, skoter eller till fots.

– Ofta tycker patienterna att de får hjälp väldigt fort, men själv känner man ibland att det tar tid. Jag har alltid kläder och en del utrustning som behövs i bilen, men jag kanske behöver hämta skotersläpvagnen eller stanna till vid fjällräddningens förråd för att hämta en bår och då önskar man att man kom iväg

FJÄLLRÄDDNING

lite snabbare, säger Martin.

När han kommer fram till patienten brukar han mötas av en stor tacksamhet.

– Vi är ju räddningen för dem som ligger där på fjället och är sjuka eller skadade. De brukar visa en otrolig glädje över att få hjälp.

KYLAN ÄR VÄRSTA FIENDEN

Martin har fått en gedigen sjukvårdsutbildning för att kunna hejda blödningar, bandagera brutna ben och lösa andra akuta tillstånd. Morfin och annan medicin får han däremot inte ge, eftersom han inte är legitimerad läkare eller sjuksköterska.

– Men vi kan ofta hjälpa till med smärtlindring ändå, eftersom vi till exempel kan lägga stödjande förband och dra brutna ben i ett läge där det inte gör lika ont.

Den största utmaningen på fjället brukar vara kylan. I stort sett alla patienter är kalla och fryser när fjällräddarna kommer fram, oavsett om det är vinter eller sommar. Det gäller att snabbt få upp värmen på dem.

Ibland lånar Martin ut en del av sina egna kläder eller så får någon av patientens anhöriga låna ut plagg.

– Vi har också specialfiltar som är vakuumförpacka-

... mer om Martin

JOBBAR SOM: Virkesköpare i Offerdal.

BOR I: Raftälven utanför Föllinge.

FAMILJ: Fru och två barn, 16 och 13 år. Två jämthundar.

INTRESSEN: Jakt, fiske och fjällvandring.

ÄR BRA PÅ: Att ta till vara på stunden.

Att utstråla lugn och förtroende är viktigt när Martin tar hand om patienterna.

de och alstrar värme när man öppnar förpackningen så att det kommer in syre. När man virar in en frusen patient i en sådan filt tycker de verkligen att det är härligt, konstaterar Martin.

SÄTTER ANHÖRIGA I JOBB

Det är viktigt att utstråla lugn och förtroende vid ett uppdrag, inte bara för patientens skull utan även för de andra i sällskapet.

– Ja, man får inte glömma de anhöriga. De kan vara ganska skräddade och det bästa brukar vara att sätta dem i jobb. Man kan till exempel be dem att lägga sig så att de ger vindskydd och värme åt patienten.

Själv brukar Martin inte bli orolig när han blir utkallad.

– I början blev jag väl lite yrslig när jag fick ett larm, men det har gått över. Nu tar jag det lugnt och har insett att jag kommer iväg snabbare och gör ett bättre jobb då.

Vid ett par tillfällen har Martin kallats ut till riktigt tragiska situationer, där patienten har omkommit.

– Det är så klart tufft och jag funderade en del på hur jag skulle reagera första gången jag såg en död person, men det har gått relativt bra. Vi har bra rutiner för hur vi ska ta hand om oss själva under uppdragen och vi har alltid debriefingsamtal efteråt.

Men de allra flesta uppdrag får ett lyckligt slut och Martin stortrivs med sitt extrajobb.

– Varje lyckat uppdrag ger en härlig känsla. Jag ville bli fjällräddare för att kunna hjälpa människor – och det känner jag verkligen att jag gör, säger han.

Martin älskar fjället och ända sedan barnsben har han tillbringat mycket tid där, oavsett årstid. Skogen är en annan favoritplats och där får Martin tillbringa en hel del tid i sitt jobb som virkesköpare.

– Skogsägarna kan känna sig riktigt trygga när de är ute med mig. Förutom att jag kan komma med bra tips om skogsskötsel, så kan jag ta hand om dem ifall de skulle trampa snett i skogen eller råka ut för någon annan olycka, säger Martin och ler.

Tips!

Tänk på det här när du ska ut på fjället

- Ta dig inte vatten över huvudet. Gå inte för långt eller bär för tungt.
- Lämna ett färdmeddelande till en anhörig. Berätta vart du ska gå och när du ska komma fram.
- Ta med: Karta och kompass, tändstickor i en tät påse, torra kläder i en tät påse, pannlampa, reservbatteri och powerbank till mobiltelefonen.
- Ladda ner 112-appen. Med den kan du automatiskt skicka din position till SOS Alarm.
- Om olyckan är framme – tänk direkt på att försöka hålla värmen. Vänta inte tills du börjar frysa. Det gäller även sommardid. Ta på dig extrakläder om du har med dig eller låna plagg av andra som är med.

FOTO: JONNA JINTON

Ny skogsstatistik – virkesförrådet ökar i långsammare takt

VIRKESFÖRRÅDET I DEN svenska skogen fortsätter att öka, men i långsammare takt. Det visar ny statistik från SLU Riksskogstaxeringen. Samtidigt ökar andelen skogsmark som skyddas av naturvårdsskäl.

Sveriges totala virkesförråd uppgår till 3,6 miljarder skogskubikmeter. Den totala årliga tillväxten är nu 123 miljoner m³sk per år, jämfört med nästan 130 miljoner m³sk för fem år sedan. Orsakerna till minskningen behöver analyseras närmare enligt SLU, men beror sannolikt på flera samverkande faktorer, som exempelvis avverkningsnivå, skogsskötsel, väderbetingelser och skador.

FRÅN 1 OKTOBER

Ny FSC-standard för skogsbruk

Sveriges nya FSC-standard för skogsbruk började gälla den 1 oktober i år. Nu ska markägare som FSC-certifierat sitt skogsbruk följa alla regler i den nya standarden, oavsett storlek på markinnehavet.

I OCH MED ATT den nya standarden trädde i kraft kommer den nuvarande standarden för markägare med mindre än 1 000 ha produktiv skogsmark att fasas ut. FSC Sverige kommer att ta fram material som ska hjälpa mindre markägare.

FSC i Sverige har även infört en 12 månader lång infasningsperiod som pågår mellan 1 oktober 2020 och 30 september 2021. Under den perioden gäller 2020 års standard och 2010 års standard parallellt, och det innebär att certifikatinnehavaren kan välja vilken standard som de ska revideras emot. Men senast den 1 oktober 2021 ska alla certifikatsinnehavare ha reviderats mot den nya standarden.

Tack för alla tävlingssvar!

ÖVER 600 PERSONER DELTOG

i förra numrets korsordstävling. Vi har dragit tre vinnare av trisslotter: Catarina Thomte, Råneå, Alf Näslund, Bredbyn, och Eva Gruffman, Vilhelmina.

Vi fick också många tips om framtida reportage i Din Skog och lottade ut tolv böcker om granen, istället för de sex som vi hade utlovat. Alla vinnare har fått sin bok med posten.

I BOKHYLLAN:

Närmare naturen

av Åsa och Mats Ottoson

SKOGEN FÅR OSS att må bra och väcker våra sinnen, men vad beror det på? I boken varvar författarna sina egna erfarenheter med forskning som ger dig svaren.

Omfattande älgbetesskador kostar miljarder

KOSTNADERNA FÖR VILTBETESSKADOR i Sveriges skogar är enorma och uppgår till 20,5 miljarder kronor per år. Det visar en ny rapport som har tagits fram i samarbete mellan skogsägarföreningarna och skogsbolagen.

Av de tallungskogar som finns i norra Sverige skadades 12 procent av älg och andra hjortdjur under det senaste året. Det visar årets älgbetesinventering för de fyra nordligaste länen, som Skogsstyrelsen presenterar. Betesskadorna ligger därmed kvar på en nivå som är långt över de nationella målen på max två-fem procent skador. Det leder till en försämrad kvalitet och minskad tillväxt, som ger ekonomiska förluster för skogsägare.

ÄLGEN

– skogens konung

Skogens konung tar riktiga älgkliv, simmar gärna och kissar så att det växer upp svamp. Vi bjuder på en rad udda fakta om skogens ståtligaste djur.

ILLUSTRATIONER: PER MATSSON

MÖTTE ALDRIG BLOMSTERKUNGEN

Det var Carl von Linné som gav älgen sitt latinska namn, *Alces alces*. Men trots sina många resor runt om i landet lyckades Linné aldrig se någon vild älg.

STOR OCH STÅTLIG

En älgdjur kan bli 220 cm i mankhöjd.

Under sommaren finns det 240 000-360 000 älgar i Sverige. På hösten skjuts runt 80 000-90 000 av dem. På våren föds ungefär lika många kalvar.

60 KM/H

Så fort kan älgen galoppa kortare sträckor. Men den föredrar att trava och då kan den springa långa sträckor i 30 km/h.

4
METER

Så stora steg kan de ta. Riktiga älgkliv alltså.

Ingen badkruka

Älgen är bra på att simma.
Den genar gärna över sjöar och älvar.

250 000 JÄGARE

Ungefär 250 000 personer jagar älg i Sverige. Det är lika många som alla invånare i hela Norrbotten!

Älg heter hirvi
på finska, élan på
franska och elgur
på isländska.

TV-kändis

Årets version av
"Den stora älg-
vandringen" från
Kullberg i Ångerman-
land hade mer än
10 miljoner visningar
på SVT Play.

En älg äter ungefär 6-10 kg mat
per dygn under vintern. Sommartid
äter den mycket mer.

Som svampar ur jorden

Svampen orange älglegeskål växer där älgen har kissat
och finns ofta intill älgarnas legor, alltså platser där de
har legat och vilat. Svampen är beroende av de kväve-
haltiga ämnena som finns i älgens urin.

3 METER

VÄRLDENS STÖRSTA

I Alaska lever världens största älgar. Här kan en tjur väga ett ton och ha
hornutlägg på ca 3 meter.

Bosse trivs bland poppel och asp

... mer om Bosse

ÅLDER: 57 år.

BOR: I Stamnäs, 1,8 mil norr om Hudiksvall.

FAMILJ: Sambon Gunvor och två vuxna söner.

GÖR: Operatör på Holmen Iggesunds kartongbruk.

FINASTE LÖVTRÄDET: Björk.

DRÖMMER OM: Att få mer tid till skogen och att vidareutveckla mina skogliga sysslor.

Det susar och prasslar när vinden leker med bladen i lövträden runt Bosse Sigvardssons hus i Stamnäs. Här växer bland annat poppel, hybridasp, björk och salix. Under fem år har han byggt upp en imponerande försöksverksamhet för att se vilka lövträd som klarar av att leva i Norrland.

TEXT: MISAN LINDQVIST • FOTO: MICHAEL ENGMAN

Det började med några björkar som Bosse satte ner bakom det gamla hönshuset. Några år senare såg han att de faktiskt hade växt sig högre än det åtta meter höga huset.

– Så föddes mitt intresse för snabbväxande trädslag. Jag började läsa på och det dröjde inte länge förrän jag fick upp ögonen för att det finns många träd som växer betydligt snabbare än björk, som till exempel hybridasp och poppel, berättar Bosse.

SPÄNNANDE MED LÖVTRÄD

Huset i Stamnäs, norr om Hudiksvall, var Bosses föräldrahem och här finns tre hektar mark med främst gran- och tallskog. Sedan har han köpt till ytterligare skogsmark några mil bort. Den skogen brukar han på vanligt sätt, och gör vissa åtgärder som röjning själv. Men det är i lövträdsförsöken hemma på tomt som han lägger ner mest av sin tid.

– Lövträden ligger mig varmt om hjärtat. Visst uppskattar jag en fin tallskog, men lövträd är finare och mer spännande. 2015 avverkade jag ett litet område med gran och planterade 200 finska hybridasp och en del vårtbjörk. Det var mitt första försök, berättar Bosse.

– Dessvärre drabbades många plantor av aspskorv, ett utbrott som sedan pågick i tre år. Men flertalet plantor överlevde och växer bra i dag.

POPPELFÖRSÖK

Samtidigt hade Bosse börjat läsa på om poppel, ett trädslag som kan växa två meter på ett år.

– Poppel och hybridasp är rätt lika varandra, och vid en snabb titt kan en poppel tas för en hybridasp. Båda trädslagen har en enorm växtkraft och det är nästan så att man kan se dem växa.

2016 planterade Bosse 86 poppelplantor av klonen OP42, på en 400 m² stor yta utanför uthuset.

– Det var en chansning eftersom den sorten vintrar in sent och därför löper stor risk att drabbas av frost. Men de klarade den första vintern helt utan skador! Trist nog fick jag frostsador på ca 40 procent av plantorna åren därpå, fast efter att jag klippte dem så sköt de flesta nya fina toppskott.

GIVANDE POPPELDAG

Bosse köpte även 180 poppelplantor av klonen STT8 (Snow Tiger), som planterades 2017 och i dag är många av dem mellan fem och sex meter höga.

– Det var då den nordligaste planteringen av alla STT-kloner. Den sommaren var jag även värd för en poppeldag här hemma, tillsammans med Per-Ove Persson vid Hushållningssällskapet och Anneli Adler från SweTree Technologies, men som numera forskar om poppel vid SLU. Det blev en givande dag.

Sommaren 2018 frågade en salixodlare i Skåne om Bosse ville odla salix på försök. Det ville han såklart.

– Salix växer fort och används främst till energived, men även för sanering av miljögifter och till viltåkrar. Jag fick prova flera olika kloner och satte ett hundratal sticklingar. Några dog men merparten har klarat sig riktigt bra och växer fint i lermark.

Efter den planteringen hade han inte plats för fler försök, så då avverkade han nästan en hektar skog för att kunna fortsätta att plantera olika lövträd.

– Jag satte bland annat 400 poppelplantor av klonen STT10. Popplarna växte bra första sommaren, men under den gångna vintern fick alla frostsador, så det är ett ordentligt bakslag. Men det gav mig också en anledning till att prova att sätta egna sticklingar av

FOTO: MISAN LINDQVIST

Redan i mitten av juni är poppelbladen stora, men de blir ännu större mot slutet av sommaren.

På en del av tomten finns flera försök. Här samsas bland annat 400 unga popplar med 100 granplanter som behandlats mot snytbagg. Längre bort växer 300 gråalar och i ett hägn frodas salix.

Bosse gillar träd och särskilt lövträd. På tomten växer poppel, hybridasp och vårtbjörk, liksom trädslag som till exempel salix, gråal, sibirisk lärk, douglasgran, vildapel, vildpäron och fågelbär.
– Jag har nog alla trädslag som går att ha här uppe, säger han.

STT8 istället, vilka har visat sig vara mer frostdåliga. Det gäller att vända en motgång till något positivt istället, säger Bosse och skrattar.

STENKOLL PÅ ALLA TRÄD

Bosse har stenkoll på sina försök. Varje höst mäter han alla plantor och träd för hand för att kunna följa höjd och medeldiameter. Siffrorna registrerar han i en Excel-fil på datorn.

– Det är som julafton när jag för in de nya siffrorna och får se hur plantorna har utvecklats sedan sist! Numera är vissa så höga att jag inte längre kan mäta med tumstocken utan måste använda höjdmätare. I höstas hade några av mina popplar av OP42 blivit en bra bit över sex meter – på drygt tre år. Man sa att de inte skulle klara sig alls här uppe, men det stämde ju inte, säger Bosse och ler.

Lövträden kräver mycket skötsel. Ogräs och sly måste röjas bort för att de späda plantorna ska må bra, och inom en snar framtid måste Bosse fundera på hur han ska gallra bland de äldsta träden.

– Jag lägger nog osunt mycket tid på mina lövträd, men det är ju så roligt. Jag läser mycket på internet och tar del av examensarbeten för att lära mig mer och jämföra mina tillväxtsiffror med andras. När något går på tok tar jag med mig de erfarenheterna för att kunna lyckas bättre i nästa försök.

När lövträden är avverkningsmogna kommer de att bli ved i Bosses panna.

– Jag har inte som mål att ta reda på hur träden

fungerar som råvara – det får andra göra. Däremot är jag övertygad om att lövträden, särskilt de snabbväxande, har en stor betydelse för Sveriges möjlighet att ställa om till fossilfritt och en fungerande bioekonomi. Men för att lyckas krävs det att staten tar sitt ansvar och ger industrin rätt förutsättningar med till exempel lagstiftning för att snabbväxande lövträd ska kunna nyttjas som råvara.

BIDRA MED FAKTA

– Mina små försök är bara en liten pusselbit, men förhoppningsvis kan jag bidra med lite fakta om lövträd i Norrland. Jag har en del kontakt med vissa forskare och plantproducenter och det är väldigt roligt att utbyta erfarenheter med dem.

Till hösten minskar Bosse sin arbetstid. 37 år med skiftarbete har satt sina spår i kroppen och nu ser han fram emot att få ta det lugnt och ägna ännu mer tid åt sina lövträd.

– Förhoppningsvis har jag många år framför mig och får fortsätta att följa mina träds tillväxt och förvalta försöken. Sedan gillar jag att prata och en dröm är att få hålla på med lite utbildningar och föreläsa om mina försök.

VILL DU VETA MER OM BOSSES FÖRSÖK?

Alla intresserade är välkomna att höra av sig!
Bosse nås på 070-360 96 49.

Poppel planterad på skogsmark där Bosse har tagit bort humuslagret och gödslat.

5

tips för dig som funderar på lövträd

- 1 Börja småskaligt.
- 2 Lövträd som poppel och hybridasp kräver tid och skötsel.
- 3 Det finns många faror – insekter, frost och rostsvampar – så var mentalt förberedd på det.
- 4 Läs på och fråga dem som vet mer.
- 5 I dag är inte lönsamheten så stor för de flesta lövträd. Men börjar du nu så kan det hända mycket på 25-30 år som är omloppstiden för exempelvis poppel och hybridasp.

SCA MÅNAR OM LÖVTRÄD

SCAs huvudfokus är barrträd, men lövträden fyller också en viktig funktion.

– Vi behöver lövträd för produktionen liksom för miljön och skogens mångfald, säger Ola Kårén, skogsvårdschef.

Hur ser SCA på lövträd?

– Lövträden är viktiga för oss och kan t ex fylla igen luckor där inte barrträd kan växa. På så vis kommer den marken också till nytta. SCA planterar inte några lövskogar, men får lövträd på köpet då det är de trädslag som kommer upp först efter en avverkning. På våra marker har vi sammanlagt 18 procent lövskog och blandskog där lövträden dominerar eller förekommer rikligt. Sedan har vi en stor andel lövskogar i våra skogar i Estland och Lettland, med mycket fin björk och al.

Ola Kårén

För miljön och mångfalden är lövskogarna väldigt viktiga då det finns många hotade arter som behöver lövträd för att klara sig. Lövträden gör också skogarna mer skiktade och ljusare – vilket gynnar många arter, inte minst fåglar.

Hur använder SCA lövträd?

– Vi använder lövmassaved av björk och asp i våra industrier Östrand och Munksund. Östrand nyttjar lövträd till att producera CTMP-massa, som t ex används i vissa vätskekartonger. I Munksund blir lövmassan det vita ytskiktet i linern, och det ger bättre tryckbarhet på förpackningar.

Hur ser behovet av lövträd ut framöver?

– Vårt huvudfokus är barrträd, både nu och framöver. Men vi har även ett fortsatt behov av lövträd. Lövträd är också viktiga för rekreation. Det är många skogsägare som anlitar oss för att göra skogsbruksplaner och de som bor på sin fastighet vill ofta spara en del lövskog nära sina hus. Det är ju förståeligt, eftersom lövträden ger en vacker, ljus och trevlig skog.

Gör SCA egna försök med lövträd?

– Vi följer den forskning som pågår och upplåter även en del mark för olika lövförsök. Dessutom gör vi några egna, mindre försök med bland annat björk. Snabbväxande lövträd har vi inte provat, då de trivs bättre på åkermark än skogsmark.

Se till att ta vara på dina intressen om något bolag vill dra en kraftledning över din mark.

– Granska avtalet och förhandla om hur hög ersättning du ska få, tipsar Alexandra Rolén Leosson, jurist vid Ludvig & Co.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON • FOTO: HENKE OLOFSSON

Hur går det till när ett bolag ska dra en ny kraftledning?

– Först fattar Energimarknadsinspektionen beslut om var och hur ledningen ska dras. Sedan kan bolaget, som kallas för ledningsägare i de här fallen, vända sig till Lantmäteriet för att de ska göra en förrättning och skapa en ledningsrätt. Då är det Lantmäteriet som fastslår hur stor ersättning markägaren ska få. Men det är dyrt med förrättningar, så i stället väljer ledningsägarna ofta att försöka komma överens med markägaren om ersättningen och skriva ett nyttjanderättsavtal.

Innebär det att man säljer en del av sin fastighet?

– Nej, det är inte någon försäljning utan en upplåtelse. Men upplåtelsen gäller för all framtid.

Vad får man ersättning för?

– Som markägare får man dels ersättning för intrånget på marken, alltså för själva markvärdet på det område som kommer att nyttjas för ledningen. Sedan får man ersättning för skogen som växer där och för de virkesförluster som uppstår om skogen avverkas i förtid. Man brukar också få ersättning för de storm- och torkskador som kan uppstå längs med ledningsgatan framöver.

Var är det som avgör hur stor ersättningen ska bli?

– Värderingen är en komplicerad fråga, men om Lantmäteriet gör en förrättning så använder de sig av expropriationslagen. När det gäller själva markvärdet säger lagen att markägaren ska ersättas för fastighetens minskade marknadsvärde, plus ett påslag på 25 procent. Men

Ny ledning på fastigheten?

Se till att få rätt ersättning

Så redovisar du din intrångsersättning

Har du fått intrångsersättning efter att det till exempel har dragits en ledning över din mark? Då gäller det att tänka till när ersättningen ska redovisas.

Jan Wiklund,
SkogensHus

– Olika delar av ersättningen kan nämligen behöva redovisas på olika sätt, säger Jan Wiklund, skatteexpert på SkogensHus.

TEXT: KERSTIN OLOFSSON

Varför behövs det redovisas på olika sätt?

– Ersättningen består ofta av flera delar – en del kan till exempel vara för själva marken, en för skogen som växt där, en för virkesförluster på grund av för tidig avverkning och en del för framtida storm- och torkskador kring kraftledningsgatan. Eftersom det är olika slags ersättningar ska en del beskattas som inkomst av kapital, medan andra beskattas som inkomst av näringsverksamhet.

Vad är det som styr hur delarna ska beskattas?

– Om du får ersättning för något som ger

bestående men, alltså något som ger påverkan för lång tid framöver, så ska ersättningen beskattas som kapital. Är det däremot fråga om något som stör din verksamhet under en kortare period så beskattas ersättningen inom näringsverksamheten.

Vad gäller för ersättningen för marken?

– När du upplåter mark för all framtid beskattas det alltid som inkomst av kapital. Det likställs med att sälja en del av fastigheten.

Och vad gäller för virkesersättningen?

– Där kan man välja om ersättningen ska tas

sedan kan man ju alltid diskutera hur stort marknadsvärdet är, för det finns ju inte något facit. Man kan också diskutera hur man ska bedöma virkesvärdet och hur stora virkesförluster som intrånget innebär. Om du är missnöjd med Lantmäteriets beslut kan du överklaga till mark- och miljödomstolen.

Om du och ledningsägaren i stället skriver ett nyttjanderättsavtal, så är ersättningen en förhandlingsfråga. Om ni inte kan komma överens så är det Lantmäteriet som får fatta beslutet, men deras beslut går alltså att överklaga.

Hur vet jag om ersättningen är rimlig?

– Om det rör sig om större summor kan det vara bra att ta hjälp av en jurist och eventuellt en värderare. De kan även hjälpa till med att granska avtalet i sin helhet och delta vid själva förhandlingen. Elbolagen har anställda som är förhandlingsexperter, så det är lätt att man själv känner att man är i underläge.

Är det dyrt att ta hjälp?

– De flesta ledningsägare står för kostnaden när du anlitar ett ombud, men då behöver du stämma av med dem på förhand och få ditt ombud godkänt. Om bolaget inte betalar ditt ombud kan du alltid ringa en jurist och resonera kring om det är värt att ta hjälp eller inte.

Om man går vidare till mark- och miljödomstolen står ledningsägaren alltid för kostnaden, så länge den anses som skälig.

Har du några fler tips?

– Innan arbetet sätter igång är det bra att ta bilder som visar hur det ser ut i området där ledningen ska dras. Det är bra att ha bildbevis ifall något går snett.

Tips!

- 1 Förhandla om ersättningen – godta inte det första förslaget rakt av.
- 2 Ta hjälp om det rör sig om större summor.
- 3 Fotografera för att dokumentera området innan arbetet sätter igång.

upp i näringsverksamheten eller som kapitalvinst. Samma sak gäller om man får ersättning för virkesförluster på grund av för tidig avverkning.

Det är lägre beskattning på kapitalvinster, men det går inte att ge något generellt råd om vad som är bäst, utan man måste se till varje enskilt fall.

Om du har ett underskott i näringen, tänk på att inte missa att göra det avdraget mot ersättningen, oavsett om du tar upp det i näringen eller som inkomst av kapital.

Hur beskattas ersättning för storm- och torkskador?

– Det räknas som ett bestående men, efter-

som träden faktiskt dör, så den ersättningen räknas som inkomst av kapital.

Vad är viktigast att tänka på?

– Att man har sparat avtalet med kraftledningsägaren, så att man ser vilken typ av ersättning man har fått och vilka summor det rör sig om. Det går inte att se på utbetalningsavin, utan där anges bara en klumpsumma. Det skickas inte heller ut någon kontrolluppgift eller årsbesked.

Måste man beskatta hela ersättningen eller kan man göra något avdrag?

– Man har rätt till ett schablonavdrag på 5 000 kronor när det gäller ersättningar. Om man inte vill använda sig av schablonen

kan man i stället räkna fram en summa som gäller specifikt för den egna fastigheten. Men då behöver man göra en utredning av anskaffningsvärdet för den delen av fastigheten som berörs och de omkostnader man har haft. Det är komplext och sällan värt jobbet.

Är det något mer man bör tänka på?

– Intrång för kraftledningar handlar sällan om några större belopp, men i de fall det faktiskt rör sig om större summor är det bra att ta hjälp med redovisningen. Det kan finnas mycket att tjäna på det. Det finns möjligheter att återinvestera större belopp skattefritt i fastigheten om man planerar rätt för det.

Nya ansikten

JAKOB ASPGREN,
virkesköpare i Strömsund

Bor i: Strömsund.

Bakgrund: Utbildad jägmästare och har jobbat som virkesköpare på AB KarlHedin i Uppland. Innan dess jobbade jag som CNC-operatör på Sandvik.

Familj: Två jämthundar.

Bästa tipset till skogsägare: Se till att garantera tillväxten i din skog. Snåla inte när det kommer till röjning, markberedning och plantering. Det är välinvesterade pengar, om inte för dig själv så för kommande generationer. Gallra och slutavverka i rätt tid och försök att få en jämn åldersfördelning på din skog.

Om jag var en bil skulle jag vara: En Land Rover Defender, för att ta mig så långt in i skogen som möjligt.

Person jag skulle vilja vara för en dag: Zlatan. Även om det bara skulle vara för en dag så skulle det vara roligt att vara bra på en sport någon gång.

Bor i: Mo, en liten by mellan Umeå och Örnsköldsvik.

Bakgrund: Har jobbat med skog sedan 2008. De senaste åren som egenföretagare med inriktning mot traktplanering och planläggning.

Familj: Fru och 3 barn på 8, 6 och 2 år samt katten Elsa.

Mitt råd till dig som äger skog: Var långsiktig i plane-

HANNA KANKAINEN,
virkesköpare i Vännäs

Bor i: Umeå.

Bakgrund: Utbildad jägmästare. Har tidigare varit i läkemedels- och apoteksbranschen.

Familj: Min sambo Andreas och irländska settern Charlie.

Det gör livet gott att leva: En skål med nyplockade smultron, mjölk och grädde. Och lite socker.

Jag skulle vilja prova på att: Segla! Har aldrig gjort det men trivs väldigt bra på vatten.

Tre ord som beskriver mig: Intresserad, äventyrslysten och livsnjutare.

Det bästa med hösten är: Som med alla årstider uppskattar jag allt som händer i naturen, när värme och grönska övergår i det kalla och friska.

Om jag var ett träd: En björk kanske? Jag trivs lika fint i närheten av människor i staden som i ensamheten på fjället.

ringen inför åtgärder och slarva inte med röjningen, för det kan bli dyrt.

Det inspirerar mig i jobbet:

Att jag köpt en skogsfastighet är bland det roligaste och intressantaste jag har gjort. Den främsta anledningen till att det blev lyckat är att jag har fått hjälp av kunniga personer med mycket erfarenhet från att äga

CHARLOTTA GOTTNERSSON,
virkesköpare i Lycksele

Bor i: Lycksele.

Bakgrund: Utbildad CNC-operatör inom metallindustrin. Bytte och började som butiks-säljare i olika branscher.

Familj: Är gift sedan många år och har två vuxna barn. Vi har två hundar, en hovawart och en shetland sheepdog.

För mig betyder skog: Det är en plats där jag kan umgås med mina hundar och återhämta mig och finna ett lugn. Att nu även få möjligheten att delvis jobba i skogen är underbart.

Bästa utflyktstipset: Att uppleva några av våra vackra forsar eller njuta av en tur med hundspann i gnistrande snö.

Drömsemester: Några dagars turridning i schweiziska alperna.

Det vet inte många om mig: Att jag håller på med hästhovsvård.

skog. Nu hoppas jag kunna vara den personen för andra skogsägare.

Om jag fick resa i tiden

skulle jag: Resa tillbaka 100 000 år, är nyfiken på hur höga bergen var här innan istiden.

Det vet inte många om mig: Är trädgårdsintresserad, ser alla trädgårdsprogram på tv.

THOM LUNDQVIST,
virkesköpare i Nordmaling

Skogsdag med SCAs checklista

Varje år ordnar skogsägaren Jan Wiklund en skogsdag för sina barn. Syftet är att väcka deras intresse och att dela med sig av sina kunskaper om skog.

– I år använde vi oss av SCAs checklista från sommarnumret av Din Skog och kollade bland annat röjningsbehov och vägtrummor, berättar Jan.

FOTO: ISAK WIKLUND

Jan och hans fru Johanna har tre barn mellan 18 och 22 år. Att få barnen intresserade av familjens skog har alltid känts viktigt och ett sätt är att varje år ordna en skogsdag på fastigheten som ligger i Nordmalings kommun. Då passar de på att se över vad som behöver göras på fastigheten framöver.

– Skogsbruksplanen är alltid med den

Dottern Elvira Wiklund mäter grundytan med ett relaskop.

dagen, eftersom den är så otroligt viktig för att kunna hålla koll på de åtgärder som vi har på gång. Vi har både med oss planen i pappersform och kollar via Skogsvinge i mobilen. I år hade vi dessutom med skogschecklistan från förra numret av Din Skog, där det fanns många tips på saker som är bra att checka av när man ger sig ut i sin skog, säger Jan.

PROVYTOR OCH BÄVERBYGGEN

Han och barnen kontrollerade bland annat röjningsbehov och diskuterade sedan hur många huvudstammar de vill ha kvar när bestånden har röjts. De hjälptes också åt att inventera föryngringar med hjälp av provytor. En annan punkt på listan var att inspektera skogsbilvägarna och se om några trummor var igensatta.

– Det var verkligen välbehövligt. Ett par av trummorna var helt igensatta av ris som bävrar hade släpat dit.

VIKTIGT MED MYSIGT FIKA

Överst på checklistan stod det att man ska passa på att njuta av sin skog. Det är särskilt viktigt när man ska få nästa generation att fatta tycke för skog och skogsbruk, menar Jan.

– Ja, man får se till att det blir en riktig trevlig dag, att man gör upp eld och tar med korv och fika. Vi gick också upp på en höjd där vi kunde se ut över en stor del av fastigheten så att barnen fick en bra överblick. Vi kunde även se rågångarna.

Skogsbruksplanen är alltid med när det är dags för skogsdag för familjen Wiklund.

Sonen Alfred Wiklund kollar hur många stammar det finns per hektar.

Och skogsdagarna verkar vara ett vinnande koncept.

– Tidigare såg barnen bara skogen som en grön massa och visste knappt var den låg. Nu konstaterade en av sönerna att han har fått en bra bild och att det faktiskt inte verkar vara så svårt med skog.

Checklista INFÖR HÖST OCH VINTER

Nu bjuder vi på en ny checklista, med tips inför hösten och vintern. Vi hoppas att den ger ett bra underlag för härliga skogs dagar. Och kanske kan du ta med barnen på en tur?

Se sista sidan!

NORRLANDSFURA GER SÄKRA HUS i Japan

Japan är hårt drabbat av jordbävningar, tyfoner och flodvågor. Därför pågår det ett ständigt arbete med att utveckla ny teknik för konstruktion av säkra hus. Och där spelar träfibern från norra Sverige en viktig roll.

– Norrländsk tall har hög hållfasthet och passar därför bra för att tillverka limträbalkar till stabila hus, säger Ida Norberg, affärschef på Bollsta sågverk.

TEXT: MATS WIGARDT

Japan ligger i ett område med hög seismologisk aktivitet och drabbas ofta av jordbävningar, med raserade hus som följd. Det gör att det finns en stor efterfrågan på nya hus och detta i kombination med ett skogsbruk präglat av svårtillgänglig terräng har kraftigt ökat behovet av importerat virke.

Japan köper det mesta av sitt virke från Europa, och i synnerhet från leverantörer i Skandinavien, vars fiberkvalitet och leveranssäkerhet tilltalar de japanska kunderna.

– Våra norrländska skogar växer långsamt och det gör att virket blir tätvuxet, får hög hållfasthet och en jämn kvalitet. Det ger oss en stor fördel, säger Ida.

För SCA är Japan en prioriterad marknad för sågade trävaror och man har sedan länge många stabila kundrelationer.

Enbart från SCAs sågverk i Bollsta skeppas varje år omkring 75 000 kubikmeter sågad fura avsedd för huskomponenter av limträ. Även Munksunds sågverk skeppar årligen 75 000 kubikmeter till Japan.

TYDLIGA KRAV PÅ VIRKET

På den japanska marknaden ställs mycket tydliga krav på det virke som levereras.

– Att Japan har ett väldigt standardiserat system för byggprodukter underlättar för oss att leverera stora volymer dit, kommenterar Ida.

Råvaran måste vara helt enligt kundens önskemål. Den ska vara tätvuxen, finkvis-

tig, längdanpassad och nertorkad.

– Och det är sådana produkter som vi erbjuder. Lyckas man leva upp till kundernas förväntningar blir man gärna förstahandsval och får finnas kvar under lång tid, tillägger säljaren Fredrik Westling som själv varit bosatt i Japan under flera år.

KÄNSLA FÖR TRÄ

– I Japan har man en genuin känsla för trä, konstaterar Fredrik. Alla gamla tempel är av trä. Och av de drygt 900 000 bostäder som byggdes i fjol var närmare 60 procent småhus byggda i trä.

Däremot är det sällan synligt trä i japanska hem. Eftersom husen står extremt tätt krävs fasadbeklädnad med hög brandhårdighet. Ofta används därför ett keramiskt material som påminner om kakelplattor på ytterväggarna.

Tidigare sålde SCA nästan enbart gran

till Japan, men i dag dominerar furan, som har ännu högre hållfasthet och uppskattas för sin röda färgnyans.

Praktiskt taget allt virke som de japanska kunderna köper från SCA används i huskonstruktioner, varav den absoluta merparten utgör råvara för tillverkning av limträ. En viktig kund i Japan är Meiken i Okayama. De är en av världens största limträtillverkare och deras produkter används som balkar och stolpar i huskonstruktioner.

Limträkomponenter är på samma gång starka, stabila och vackra. Dessutom står de emot både brand och kraftiga jordbävningar.

Sedan SCA och Meiken började göra affärer med varandra 2005 har Meiken vuxit till att bli SCAs största enskilda kund inom trävaror.

Ida Norberg,
affärschef på Bollsta sågverk, och
Fredrik Westling,
SCAs försäljare
för Japan.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

- 1 Husen är byggda med limträ från SCAs kund Firstwood. Japanska hus har dock sällan synligt trä eftersom de behöver ha en hög brandhårdighet. Därför täcks fasaden med ett keramiskt material.
- 2 För att göra husen jordbävningssäkra förbinds stolpar och balkar till en stark punkt som står emot jordbävningarna.
- 3 Takkonstruktion av limträbalkar.
- 4 Balkar och stolpar i ett enfamiljshus.

FOTO: FREDRIK WESTLING OCH FIRSTWOOD

Ett skepp kommer lastat

SCAs produkter till de japanska kunderna skeppas med fartyg från Munksund och Sundsvall. Transporten tar sex veckor.

Vad är limträ?

Limträ är ett gränslöst byggmaterial. Plankor och bräder fingerskarvas och sätts ihop till långa lameller som i sin tur hyvlas, limmas och pressas samman. Resultatet blir ett formstabil, hållbart, starkt och miljövänligt material för byggkonstruktioner. Upphovsman var snickaren Otto Hetzer i Tyskland, som 1906 fick patent på uppfinningen.

Gunnel mår gott i bärskogen

3

TIPS FÖR HÄRLIG BÄRPLOCKNING:

- 1 Plocka när det är soligt och lite vind så att det inte är så mycket insekter.
- 2 Ta med kaffe och matsäck.
- 3 Plocka blåbär utan bärplockare, annars blir de bara blöta och mosiga.

Gunnel Wedin har sin egen bärskog bakom husknuten.

Här älskar hon att plocka bär under sensommaren och hösten.

– Jag är ute nästan varje dag och det är som rena rama meditationen för mig. Sedan gör jag härliga sylter och goda bakverk av bären, säger Gunnel som gärna delar med sig av sina favoritrecept.

TEXT: ANN-KATRIN ÖHMAN • FOTO: SUSANNE LINDHOLM

Det är en vacker septemberdag när vi hälsar på Gunnel Wedin i Granträsk, en mil utanför Älvsbyn i Norrbotten. Hennes gamla föräldrahem, där hennes bror numera bor, ligger ett stenkast bort och på 1980-talet timrade hon och hennes man Peter en stuga här. Utsikten över sjön Granträsket är bedövande.

– När vi blev pensionärer bestämde vi oss för att flytta hit permanent. Det är så underbart rofult att bo här, säger Gunnel.

PLOCKAR I SIN EGEN SKOG

Vid den välklippta gräsmattan finns trädgårdsland, bärbuskar och ett växthus fullt med grönsaker, så det finns mycket att skörda hemma på tomten. Men på sensommaren är Gunnels favoritsysselsättning att plocka bär i skogen bakom huset, en skog som hon äger tillsammans med sina två bröder.

– Det är mest mina bröder som jobbar i skogen, men jag har både planterat och röjt, berättar hon.

Man behöver inte gå många meter in i skogen innan blåbärriset växer tätt. Det doftar underbart av pors och solens strålar letar sig in mellan några höga furor.

– Det som är så skönt när man plockar bär, är att man inte behöver stressa. Det får ta den tid det tar och jag känner ingen press på mig att plocka stora mängder när jag ger mig ut.

HIMMELSKT GOTT

Blåbär är favoritbäret, eftersom det går att göra så goda bakverk med dem.

– Min mamma gjorde ofta en blåbärskaka med

vetedeg så det var inte så speciellt för mig, men jag kommer ihåg första gången jag fick smaka en blåbärspaj hos min faster när jag var barn. Jag tyckte att det var himmelskt gott.

Gunnels favorit i dag är en enkel, rund kaka med kardemumma. Annars bakar hon gärna en paj med ett knäckigt täcke eller en vanlig sockerkaka och fyller

med blåbär.

Även när det gäller sylt är blåbär favoritbäret och hon bjuder gärna barnbarnen på blåbärssylt till pannkakor eller våfflor när de hälsar på under sommarlovet.

– Jag har alltid bär i frysen så att jag snabbt kan koka sylt.

LÅNG BÄRSÄSONG

Senare i september plockar Gunnel lingon. Då brukar hon plocka större mängder med bärplockare.

– Blåbären blir däremot alltför blöta om man använder bärplockare.

När Gunnel har plockat en stund brukar hon slå sig ner i skogen och dricka kaffe och äta sin matsäck. Ibland får hon även

sällskap av någon vän som vill hänga med.

– Min ena bror är tokig i att plocka hjortron så bärssäsongen brukar börja i juli med att vi tar fyrhjulingen till hans favoritställen och plockar. Men på myrarna är det en aning för myggigt i min smak, så jag föredrar ändå blåbär och lingon. I augusti och september går jag ut nästan varje eftermiddag när det är fint väder. Det är så lugnt och fridfullt, rena rama meditationen!

BÄSTA BÄRMINNET:

När jag var barn på 1960-talet och vi satte oss i bilen hela familjen och åkte och plockade bär hela dagen med medhavd matsäck. Sedan fick vi barn sälja bären och tjäna lite pengar.

Gunnels bästa recept ➡

Gunnels favoritblåbärskakor:

5 dl mjöl
2,5 tsk bakpulver
1 dl strösocker
1 tsk kardemumma
1 tsk vaniljsocker
100 g smör eller margarin
1,5 dl mjölk
5 dl blåbär

TILL BÄREN
4 msk socker
1 msk potatismjöl

Gör så här:

1. Blanda de torra ingredienserna i en bytta.
2. Fördela rumsvarmt smör i byttan.
3. Häll i mjölk.
4. Klicka ut degen i 8 stora eller 16 små kakor på plattor klädda med bakplåtspapper. Plattat ut dem till runda kakor med mjölad hand. Vik upp en liten kant.
5. Lägg på blåbär, strö på strösocker och potatismjöl.
6. Grädda mitt i ugnen i 15 minuter i 200 grader.

Knäckig blåbärspaj:

500 g blåbär

TILL BÄREN

0,75 dl strösocker
1 tsk vaniljsocker
2 msk potatismjöl

150 g smör

0,5 dl ljus sirap

1 dl vispgrädde

2 dl vetemjöl

2,5 dl havregryn

1 tsk bakpulver

2 dl strösocker

0,5 tsk salt

Gör så här:

1. Häll i blåbär i en pajform. Strö över socker, vaniljsocker och potatismjöl och blanda.
2. Smält smöret. Tillsätt sirap och grädde. Vispa ihop och dra undan kastrullen från värmen.
3. Rör ner havregryn, mjöl, bakpulver, socker och salt till en smet.
4. Bred smeten över bären.
5. Grädda mitt i ugnen i 25-30 minuter i 175 grader.
6. Servera pajen ljummen med vispgrädde eller glass.

Det bakas mycket godsaker i Gunnels luftiga, vitmålade kök.

... mer om Gunnel

ÅLDER: 67 år.

FAMILJ: Maken Peter, tre vuxna barn och sju barnbarn.

BORI: Granträsk utanför Älvsbyn, en liten by med 35 hushåll.

GÖR: Tidigare sjuksköterska, numera pensionär.

INTRESSEN: Plocka bär, sylta, safta och baka.

Fråga en expert

Hur vet jag när jag ska röja?

Jag tycker att det är svårt att hitta bra information som tydligt anger när det är lämpligt att röja. Hur vet man egentligen när det är dags? Och ska man röja flera gånger eller räcker det med bara en gång?

VIKTOR L

Maria Lundgren,
virkesköpare i
Föllinge/Krokom:
Hej Viktor,

Ja, det kan vara lite snårigt det här med lämplig tidpunkt för röjning. Det går tyvärr inte att säga att man ska röja när träden har en viss ålder eller har nått en viss höjd, eftersom det är flera faktorer som spelar in. Men jag ska försöka reda ut vad som gäller.

Tidpunkten styrs vanligtvis av hur lövträden växer i förhållande till barrträden. Lövträden bör inte växa i kapp eller växa om dina barrträd. Det är speciellt viktigt om du har planterat tall eller contortatall, eftersom det

är trädslag som kräver mycket ljus. Om konkurrensen om ljuset blir för stor under en lång tid, finns det risk att tillväxten blir mycket låg eller att tallarna dör. Stor konkurrens om ljus innebär också att risken för älgskador ökar, eftersom tiden som träden befinner sig i älgbeteshöjd kommer att vara mycket längre än om de har fri tillgång till ljus.

Generellt behöver man röja flera gånger på bördiga marker. På riktigt bördiga marker kan du behöva röja upp till tre gånger. På magra marker räcker det däremot ofta att röja en gång. Det är alltid trädens behov av ljus och utrymme som styr.

Om det är möjligt, utifrån trädens behov av ljus och utrymme, försöker man röja den sista gången när träden är två-tre meter höga. När man har röjt växer det upp nya björkar via rotskott från björkstubbarna, men röjer man vid den här höjden hinner björkarna vanligtvis inte växa ikapp dina planterade träd, så att du behöver göra fler röjningar på grund av det.

I områden där du kan förvänta dig omfattande älgskador bör du däremot vara

FOTO: MICHAEL ENGMAN

försiktig med att röja tallar om de är lägre än ca fem meter. (fem meter beskrivs ofta som älgssäker höjd.) Röj inte heller ner redan betade tallar, eftersom älgarna ofta återvänder och betar på stammar som de har ätit på tidigare. Ett bra råd är därför att göra den sista röjningen när beståndet har passerat älgssäker höjd.

Det kan alltså vara lite komplicerat, men du kan alltid fråga din virkesköpare om råd!

Vad vill du veta?

Ställ en fråga till SCAs experter inom t ex skogsvård, markjuridik och naturvård! Mejla till info.skog@sca.com.

FOTO: HENKE OLOFSSON

I nästa nummer!

Vintervägen gör skogen lätt att nå

Framgångsrikt avverkningslag med **blandade åldrar**

Lyx och **iskalla dopp** på Arctic Bath

DIN SKOG
SCA SKOG AB
851 88 SUNDSVALL

CHECKA DIN SKOG INFÖR VINTERN

Hösten är här och snart lägger sig åter snön över skogen. Här får du en checklista med saker som kan vara bra att göra inför vintern.

FIXA TILL SKOGSBILVÄGEN. Passa på att röja undan sly längs din väg. Kanske måste vägen hyvlas för att underlätta för vinterns plogning? Det kan också vara bra att se till att vägtrum-morna är fria från löv och grenar. Ett bra tips är att märka upp dina trummor. Då blir det lättare att hitta igen dem och tina upp dem om det blir svallis.

FUNDERA PÅ KOMMANDE ÅR. Nu är det läge att fundera på nästa sommars skogsvårdsåtgärder. Har du hyggen som ska markberedas eller planteras? Prata med din virkesköpare redan nu – det är alltid bra att vara ute i god tid.

GÅ IGENOM DIN SKOGSBRUKSPPLAN. För in de åtgärder som du har fått gjorda under året. Om din skogsbruksplan börjar få alltför många år på nacken kanske det är dags att uppdatera den eller ta fram en ny. Om du inte har någon skogsbruksplan kan det vara läge att beställa en.

HAR DU BESTÅND SOM ÄR LÄMPLIGA ATT GÖDSLÄ? När SCA gödslar den egna skogen kan vi även gödsla åt dig som är privat skogsägare. Hör med din virkesköpare hur planerna ser ut för det område där du har din fastighet.

KOLLA EFTER GRANBARKBORRAR. Angrepp kan du identifiera hela året, men från och med nu och fram till kommande vår ser du angreppen tydligt på barrens roströda färg. Ett annat tecken kan vara att hackspettar har fläkt av barken på många stammar. Se till att angripna träd, liksom vindfällen och döende och skadade träd, avverkas och förs ut ur skogen så snart som möjligt.

TITTA TILL NYPLANTERINGAR. Planterade du i våras eller under sommaren? Då kan det vara bra att titta till dina plantor. När gräs och annan växtlighet har vissnat blir det lättare att se hur plantorna har tagit sig. Om dina plantor har en blållila färg kan det bero på att de redan har invintrat.

FORTSÄTT RÖJA. När träd och buskar börjar tappa sina löv blir det lättare att se grenar och stammar, så ge dig ut med röjsågen.

VÄCK JULKÄNSLORNA TILL LIV. Ta en promenad i din skog och märk upp årets julgran, så att den blir lätt att hitta när snön har lagt sig.

ILLUSTRATIONER: SUSANNE HÖGDAL